

Date: 3rd May-2025

IMKONIYATI CHEKLANGAN O‘QUVCHILARNING TA’LIM OLISHLARI UCHUN FOYDALI KOMPYUTER DASTURLARI

Jabbarov Oybek

Respublika imkoniyati cheklangan shaxslar uchun ixtisoslashtirilgan maxsus
texnikumi informatika fani o‘qituvchisi.

Annotatsiya: Mazkur maqolada o‘quvchilarning, shu jumladan nogironligi bo‘lgan o‘quvchilarning masofadan ta‘lim olishlari, turli topshiriq va mashqlarni onlayn olish hamda natijani o‘zlariga qulay vaqtda taqdim qilishlarida ko‘maklashadigan dasturlar hamda platformalar haqida ma‘lumotlar berilgan.

Kalit so‘zlar: Microsoft Office Suite, Google Docs/Sheets/Slides, Matematika va fizika fanlari uchun dasturlar, Duolingo, Todoist, Forest, Canva.

Imkoniyati cheklangan o‘quvchilarning ta‘lim olishini osonlashtirish, qulayliklar yaratish, mustaqil bilim olishlarini tashkil qilish maqsadida bir qancha kompyuter dasturlari yaratilgan.

Axborot texnologiyalari (IT) hamda raqamli texnologiya vositalari hozirgi kunlarda ta‘limning asosiy qismini tashkil etadi. Shuning uchun imkoniyati cheklangan o‘quvchilarga mos keladigan va ta‘limiga yordam beruvchi dasturlarni bilish shartdir. Ushbu maqolada imkoniyati cheklangan o‘quvchilar uchun eng foydali va qulay kompyuter dasturlari haqida ma‘lumot beramiz.

1. Ma‘lumotlar to‘plami va boshqarishga yordam beruvchi dasturlar.

Ta‘lim olish davomida o‘quvchilarg katta hajmdagi ma‘lumotlar bilan ishlash talab qilinadi. Bu jihatdan quyidagi dasturlar juda foydali bo‘ladi:

- Microsoft Office Suite: Word, Excel va PowerPoint bu imkoniyati cheklangan o‘quvchilar uchun tavsiya qilinadigan asosiy dasturlardir.

- Word – Matnli hujjatlarni tuzish va tahrirlash.

- Excel – Jadvallar va statistik ma‘lumotlarni boshqarish.

- PowerPoint – Taqdimotlarni tayyorlash va ko‘rsatish.

- Google Docs/Sheets/Slides: Online rejimida ishlovchi dasturlar, Microsoft Office alternativasi sifatida ishlatilishi mumkin. Google Docs orqali bir necha o‘quvchi bir vaqtning o‘zida bir xil hujjatni tahrirlashiga imkon beradi.

2. Ta‘lim materiallarini topish va yuklab olish uchun resurslar.

O‘quvchilar o‘zlariga kerakli ta‘lim materiallarini topish va yuklab olishlari uchun quyidagi platformalar mavjud:

- Khan Academy: O‘zbek tilida ham mavjud bo‘lgan Khan Academy dasturi o‘quvchilarga matematika, fizika, biologiya va boshqa fanlarga oid bepul videolar va mashqlar taklif qiladi.

- Coursera va edX: Universitet darajasi kurslari va uning pastki bosqichlari uchun bepul kurslar mavjud. O‘quvchilar ingliz tilida ta‘lim olishni boshlaganda bu platformalar juda foydali bo‘ladi.

Date: 3rd May-2025

- YouTube: Fanlarga oid bepul video darsliklari va mashqlar joylashtirilgan platformadir.

3. Matematika va fizika fanlari uchun dasturlar.

Matematika va fizika kabi fanlarga o'quvchilarni qiziqtirish hamda bilim olishlarida o'quvchilarga yordam beruvchi dasturlar bor:

- GeoGebra: Geometriya va algebraga oid masalalarni hal qilish va tasvirlash uchun mo'ljallangan dasturdir. GeoGebra grafik funksiyalarni chizish va geometrik figuralar bilan ishlash imkonini beradi.

- WolframAlpha: Murakkab hisoblashlarni va matematik formulalarni tekshirish uchun ishlatiladi. WolframAlpha har qanday sinfdagi o'quvchiga yordam beradi.

- Desmos: Online grafik funksiya chizish dasturi. Algebra va trigonometriyaga oid masalalarni yechishda qulaylik yaratadi.

4. Til o'rganish uchun dasturlar.

Globalizatsiya va internet ta'siri sababli ingliz tilini o'rganish hozirda zarur bo'lib kelmoqda. Quyidagi dasturlar til o'rganishda yordam beradi:

- Duolingo: Ingliz va boshqa tillarni oson ravishda o'rganish uchun interaktiv dasturdir. O'quvchilar har kuni qisqa vaqtda tilni o'rganish imkonini beradi.

- Memrise: Kalit so'zlarni va ifodalarni eslab qolish uchun kartochka usuli orqali ishlaydi.

- Busuu: Tilni o'rganish uchun interaktiv platformadir va o'quvchilarga test va mashqlar taklif qiladi.

5. O'quvchilar bo'sh vaqtini rejalashtirish uchun dasturlar.

Ta'lim olish jarayonida o'quvchilarga vaqtni qulay ravishda boshqarish kerak. Bunda quyidagi dasturlar yordam beradi:

- Todoist: Vaqtni boshqarish va vazifalarni bajarish uchun mo'ljallangan dasturdir. O'quvchilar Todoist orqali har kuni vazifalarni belgilash va tugatishga to'g'ri vaqt ajratishini o'rganadi.

- Forest: Telefon bilan shug'ullanishni cheklash va konsratsionni oshirish uchun ishlatiladi. Forest o'quvchiga o'zining vaqti va energiyasini qulay ravishda boshqarishga yordam beradi.

- Notion: Qo'llanma, notalar va loyihalar uchun bitta joyda barcha ma'lumotlarni saqlash imkonini beradi.

6. Multimedia ishlash uchun dasturlar.

O'quvchilar ko'rsatish va taqdimotlarini multimedia elementlari bilan to'ldirishga harakat qilishlarida quyidagi dasturlar foydali bo'ladi:

- Canva: Grafik dizayn va posterlar yaratish uchun online platformadir. Canva orqali o'quvchilar taqdimotlarini qiziqarli va vizual ravishda tayyorlashga imkon beradi.

- Audacity: Audio fayllarni tuzish va tahrirlash uchun dasturdir. O'quvchilar audio taqdimotlari yoki musiqiy tarzda ishlash uchun Audacitydan foydalanishlari mumkin.

- CapCut: Videolarni tahrirlash uchun eng sodda va foydali dasturdir. CapCut yordamida o'quvchilar videolarini qismlarga ajratish va qo'shimchalarni qo'shishga imkon beradi.

Date: 3rd May-2025

7. Onlayn ta'lim platformalari.

Hozirda onlayn ta'limning imkoniyatlaridan foydalanish muhim bo'lib, quyidagi platformalar o'quvchilarga masofadan bilim olishlariga yordam beradi:

- Zoom: Virtual sinfga kirish va onlayn darslarga qatnash uchun ishlatiladi.

- Moodle: O'quv markazlari va maktablar Moodle platformasidan foydalanib o'quvchilarga materiallarni taqdim etadi.

- Edmodo: O'quvchilarni va o'qituvchilarni onlayn muloqot qilishlari uchun platformadir. Edmodo orqali o'quvchilar o'z vazifalari va taqdimotlari yuborishlari mumkin.

Bu dasturlar imkoniyati cheklangan o'quvchilarning ta'limiga yordam beradi va ularning ilmiy bilimlari va amaliy mashg'ulotlari orasida muvofiqlik yaratadi. Har bir dasturning foydalanish qoidalari osonroq va intuitivdir, shuning uchun o'quvchilar uni tezda o'rganishlari mumkin.

Eng muhim nima? Har bir o'quvchi o'zining talabiga mos dasturni tanlab, uning imkoniyatidan maksimal foydalanishi kerak. Shunday qilib, yuqoridagi kompyuter dasturlari imkoniyati cheklangan o'quvchilarning ta'limiga yordam beradi va ularga yangi turdagi bilimlarni o'rgatadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. "Kompyuter texnologiyalari va dasturlash asoslari" – Xasanov A., Muxtorov Sh. (Toshkent, 2020)
2. "Kompyuter savodxonligi" – Normatov T. (O'zbekiston Milliy Universiteti nashriyoti, 2018)
3. "Kompyuter dasturlari va ta'lim jarayoni" – Rahmonov B., Tojibaev K. (Pedagogika va psixologiya nashriyoti, 2019)
4. "Компьютерная грамотность для школьников" – Петрова Л.А., Иванова М.В. (Москва, 2021)
5. "Практические задачи по информационным технологиям" – Смирнов А.Н. (Санкт-Петербург, 2020)
6. "Программирование для начинающих" – Кузнецов В.П. (Москва, 2019)
7. "Computer Literacy Basics" – Jones & Bartlett Learning (2022)
8. "Learning Microsoft Office for Students" – Pearson Education (2021)
9. "Programming for Kids" – DK Publishing (2020)
10. Internet manbalar:
  - "Edmodo" – www.edmodo.com
  - "Khan Academy" – www.khanacademy.org
  - "Scratch" – scratch.mit.edu

